

УДК 332.142.4

Кушнір О.К.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка***Чаплінський В.Р.***кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

RESOURCE POTENTIAL AS A FACTOR OF THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE REGION'S BUSINESSES

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено теоретичні засади визначення та формування ресурсного потенціалу регіону. Розкрито особливості ресурсного потенціалу та визначено їх роль у суспільному виробництві на різних стадіях розвитку продуктивних сил. Проаналізовано компонентно-функціональну структуру ресурсного потенціалу Хмельницької області. З'ясовано конкурентні переваги основних складників ресурсного потенціалу регіону. Визначено стратегічні завдання політики регіонального розвитку для прийняття ефективних рішень із питань аналізу стану та тенденцій економічного розвитку регіону.

Ключові слова: ресурси, потенціал регіону, ресурсний потенціал, стратегічний розвиток, регіональний розвиток, елементи ресурсного потенціалу, Хмельницька область.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы теоретические основы определения и формирования ресурсного потенциала региона. Раскрыты особенности ресурсного потенциала и определена их роль в общественном производстве на разных стадиях развития производительных сил. Проанализирована компонентно-функциональная структура ресурсного потенциала Хмельницкой области. Выявлены конкурентные преимущества основных составляющих ресурсного потенциала региона. Определены стратегические задачи региональной политики для принятия эффективных решений по вопросам анализа состояния и тенденций экономического развития региона.

Ключевые слова: ресурсы, потенциал региона, ресурсный потенциал, стратегическое развитие, региональное развитие, элементы ресурсного потенциала, Хмельницкая область.

ANNOTATION

The theoretical principles of definition and formation of the resource potential of the region are investigated. The features of the resource potential are revealed and their role in social production at different stages of development of the productive forces is defined. The functionally-component structure of the resource potential of Khmelnytsky region is analyzed. It was found the competitive advantages of the basic components of the resource potential of the region. It was defined the strategic objectives of police of regional development for effective decision-making for analysis of trends and economic development.

Keywords: resources, the potential of region, resource potential, strategic development, regional development, elements of resource potential, Khmelnytsky region.

Постановка проблеми. Успішна реалізація стратегічних напрямів розвитку регіону значною мірою залежить від ефективності використання його потенціалу. Потенціал формується під безпосереднім впливом факторів внутріш-

нього і зовнішнього середовища, що орієнтують регіон на досягнення довгострокових цілей розвитку згідно з наявним ресурсним забезпеченням. Ефективність використання потенціалу регіону визначає результативність діяльності довгострокових цілей та потребує принципово нових підходів до формування його потенціалу.

Необхідність проведення аналізу та оцінки діяльності підприємств, галузей і регіонів визначається сучасним станом самостійно функціонуючих суб'єктів господарювання і території. Орієнтація на економічні цілі та реалізацію відповідних інтересів визначає значимість і напрями комплексного аналізу та оцінки економічно значущих для народного господарства країни галузей, підприємств і корпоративних структур. Наявна практика соціально-економічних досліджень підтверджує правильність висновку про те, що їх значимість полягає не тільки в спостереженні та контролі, аналізі та обробці, систематизації найважливіших параметрів та діагностиці соціально-економічного стану, але й у виявленні закономірностей розвитку досліджуваних процесів і систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем ресурсного потенціалу займалися вчені: Г. Атаманчук, В. Бабаєв, Н. Багров, Т. Безверхнюк, З. Варналій, О. Грішнова, М. Долішній, Л. Жаліло, В. Куйбіда, Е. Лібанова, В. Мамонова, В. Руденко, М. Чумаченко, О. Шаблій, В. Шевчук та ін.

Проте з точки зору суспільно-географічного дослідження потенціал регіонів майже не розглядався. Залишаються недостатньо вивченими окремі питання методики оцінки потенціалу території та регіональні аспекти його використання.

Мета статті полягає у дослідженні регіональних особливостей ресурсного потенціалу Хмельницької області та виявленні стратегічних завдань розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Парадокс розвитку сучасної України полягає

в тому, що маючи багаті природні та людські ресурси, вона ще не досягла такого ступеня розвитку, який би забезпечив високі стандарти якості життя і достатні умови для національної безпеки. Ефективним базовим підходом до розв'язання цих суперечностей, а також поліпшення використання ресурсів держави та загалом її потенціалу є розвиток територіального управління, що пов'язано з реальним зміцненням місцевого самоврядування та підвищенням результативності регіональної політики. Водночас нові державно-управлінські реформи в сучасній Україні мають спрямовуватися на ефективне використання ресурсного потенціалу всіх її територій [1].

У науковій літературі немає єдиного трактування таких категорій, як «ресурси» і «ресурсний потенціал», хоча більшість дослідників, зокрема Т. Безверхнюк [2], виходить з того, що ресурсом є певна субстанція, яку маємо і яка може бути використана для досягнення поставлених цілей. Отже, визначити будь-який елемент через термін «ресурс» означає виявити межі його корисності в досягненні цілі в умовах конкретної ситуації з урахуванням ієрархії цінностей ресурсів і законів заміщення.

Ресурсний потенціал регіону являє собою джерело і засіб його відтворення, а також відіграє ключову роль у визначенні функцій, спрямованості та динаміки розвитку. Його можна оцінити шляхом комплексного аналізу сукупності ресурсів – внутрішніх складових потенціалу. Важливість розгляду категорії «ресурсний потенціал» зумовлена і тим, що будь-які цілі і завдання щодо досягнення кінцевих, соціально значущих результатів на перспективу значною мірою визначаються ресурсним потенціалом суспільства (країни, регіону).

У роботах науковців ресурсний потенціал представлений усіма ресурсами, що використовуються в суспільному виробництві на тій або іншій стадії розвитку продуктивних сил. Він також має низку особливостей: являє собою систему ресурсів, які використовуються комплексно, і передбачає обов'язкову взаємодоповнюваність окремих ресурсів у процесі суспільного виробництва; передбачає можливість взаємозамінності ресурсів, що використовуються в суспільному виробництві; складається не тільки з ресурсів, призначених до споживання в певному періоді, а й з їх страхових та інших запасів; характеризує не весь запас ресурсу, що є в природі або суспільстві, а тільки ту його частину, яку можна одержати з урахуванням досягнутого рівня технологічного розвитку суспільства та економічної доцільності залучення в суспільне виробництво; включає не тільки систему ресурсів, що склалася, а й альтернативні ресурси та їх джерела, тобто нові види ресурсів, які раніше не існували [1].

Існують різні підходи до класифікації ресурсного потенціалу, зокрема: поселенський, демографічний, природний, трудовий, кадровий, економічний (виробничий), соціальний, інформаційний та фінансовий, що характеризують компонентну структуру сукупного потенціалу.

Через особливості досліджуваного регіону вважаємо, що ресурсний потенціал Хмельницької області формують складники, які представлені на рис. 1.

Проаналізуємо більш детально кожний елемент ресурсного потенціалу.

Природний потенціал. Хмельницька область як адміністративно-територіальна одиниця у складі України утворена 22 вересня 1937 р. Розташована на південному заході Східноєв-

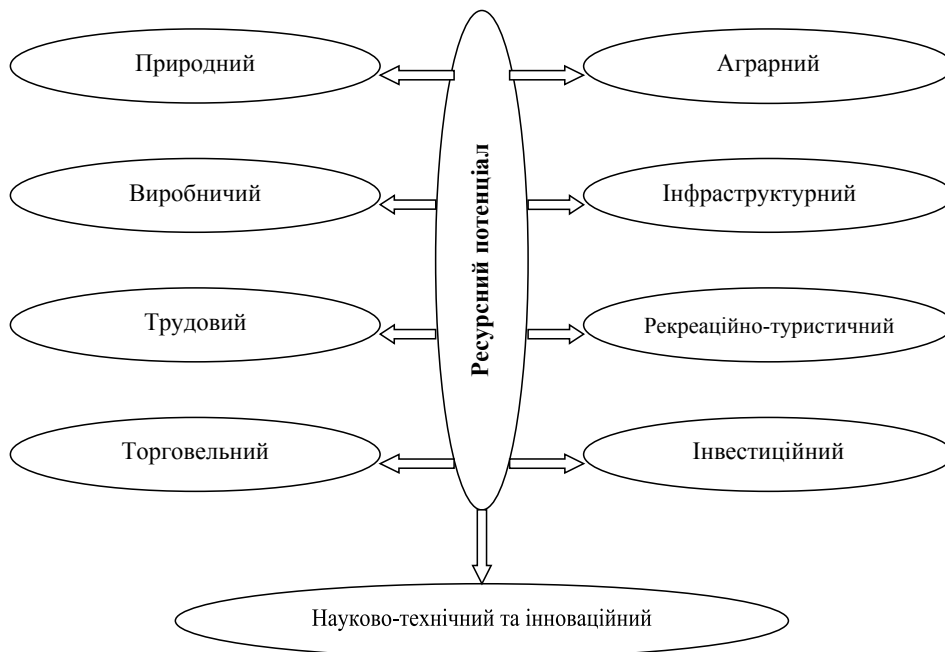

Рис. 1. Структура ресурсного потенціалу Хмельницької області

ропейської рівнини в зонах лісостепу та мішаних лісів (Полісся). В адміністративному відношенні область поділена на: 20 районів; 13 міст, у тому числі п'ять міст обласного підпорядкування, 24 селища міського типу; 1 417 сільських населених пунктів. Хмельниччина займає 12-е місце серед областей України за чисельністю населення [3].

Більшу центральну частину області займає Подільська височина (переважні висоти – 270–370 м), по якій проходять вододіли Дніпра, Південного Бугу і Дністра. На північному заході в межі області заходить Волинська височина (висоти – до 329 м), а на півночі – Поліська низовина (висоти – 200–250 м). Південний захід перетинає Товтровий кряж, на якому є найвища точка області – гора Велика Бугаїха (409 м). Тут поширені карстові форми рельєфу, трапляються печери (Атлантида, Залучанська). Крайній південь має пасмоподібну поверхню, розчленовану каньйоноподібними долинами приток Дністра. Рівень Дністровського водосховища (121 м) є найнижчою висотною відміткою.

Ґрунти переважають сірі опідзолені та чорноземи. По території області протікає понад 3 тис. річок і потічків. Область має 60 водосховищ з обсягом води 153 млн. куб. м, 1 799 ставків. Споруджено 1 858 ставків і водосховищ. У межах області річкою, придатною для судноплавства, є Дністер. Розміщення річок та водойм по області є досить рівномірним [4].

Залісненість території області є незначною – 14% усього земельного фонду, тоді як рілля 61%. Розораність сільськогосподарських земель становить 80%. Недостатня лісистість та переважання у віковій структурі лісів молодих і середньовікових насаджень (79,5%) не забезпечують розширеного лісокористування [5]. Область розміщена в територіальній зоні, де не має такої кількості корисних копалин різноманітного характеру, як у Придніпров'ї чи Донбасі. Втім, на території області є родовища копалин, що мають промислове значення (каолінові, мінеральні води, глини, глини бентонітової, травертин, графіт, сапоніт, фосфорит, вапняки, онікс мармуровий, торфородовища, буре вугілля, граніти) [4].

Отже, корисні копалини області передусім є важливими для розвитку промисловості будівельних матеріалів, створення системи лікувально-оздоровчих закладів, базованих на використанні лікувальних мінеральних вод, та часткової заміни традиційних енергоресурсів на місцеві, особливо на периферійних територіях.

Виробничий потенціал. Найвагомішою складовою частиною ресурсного потенціалу регіону є виробничий потенціал. У Хмельницькій області основу виробничого потенціалу становить мале і середнє підприємництво, яке є важливим складником для сприяння насиченості ринку товарами та послугами, створення нових робочих місць і зменшення безробіття. Станом

на 01 січня 2016 р. кількість діючих малих підприємств в області становить 9 452 одиниці та збільшилася до початку 2015 р. на 332 одиниці, або на 3,6%. До категорії середнього підприємництва належить 371 підприємство та 10 суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб.

У загальному обсязі реалізації найбільша питома вага припадала на постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (32,1%), виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (26,9%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (16,9%). Індекс промислової продукції за підсумками 2015 р. [7] порівняно з 2014 р. [6] становив 95,6% (по Україні – 86,6%).

У добувній промисловості та розробленні кар'єрів індекс промислової продукції за 2015 рік порівняно з 2014 р. становив 115,4%. Обсяги промислової продукції зросли у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності у 1,6 рази. У виробництві хімічних речовин і хімічної продукції в 2015 р. проти попереднього року індекс промислової продукції становив 112,1%. До складу хімічної промисловості області входять близько 10 підприємств. Серед основних видів продукції хімічної промисловості – водень, аргон, гази інертні, азот і кисень, спирт етиловий та спирти інші, денатуровані, будь-якої концентрації. У металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, окрім виробництва машин і устаткування, обсяги виробництва продукції порівняно з 2014 р. збільшилися на 0,9%. На підприємствах із постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2015 р. обсяги виробництва продукції збільшилися на 13,9%. Порівняно з 2014 р. випуск електроенергії зріс на 2536,6 млн. кВт. годин.

Промисловими підприємствами за звітний період реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на 26,4 млрд. грн., що на 46,7% більше, ніж у 2014 р. У 2015 р. діяльність провідних машинобудівних підприємств області спрямовувалася на забезпечення обороноздатності нашої держави.

Трудовий потенціал. Природною основою формування трудового потенціалу є населення, яке становить в Хмельницькій області 1 млн. 431 тис. осіб.

Для розвитку трудового потенціалу в області приділяється значна увага доступу до якісних освітніх послуг, проводиться оптимізація мережі навчальних закладів. У 2015/2016 навчальному році функціонувало 73 комплексних і профільних позашкільних навчальних закладів системи освіти, в яких працювало 3,4 тис. гуртків, де займалося понад 73 тис. дітей (59,5%). На 01 січня 2016 р. підготовку кваліфікованих спеціалістів та робітничих кадрів забезпечують 30 вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, 32 професійно-технічних навчаль-

них заклади, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, та 50 навчальних закладів інших форм власності та підпорядкування. Мережу вищих навчальних закладів формують шість університетів, дві академії, три інститути, 13 коледжів, три технікуми, три училища, підпорядковані трьома міністерствами України. Кількість студентів вищих навчальних закладів становить 35,3 тис. осіб.

Із загальної кількості державних професійно-технічних навчальних закладів функціонують вісім аграрних, два промислово-аграрних, дев'ять промислових професійних ліцеїв, шість навчальних закладів мають статус «Вище професійне училище», три центри професійно-технічної освіти та чотири навчальні центри при установах виконання покарань. Мережу навчальних закладів інших форм власності та підпорядкування формують сім міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, чотири коледжі, чотири загальноосвітніх навчальних заклади, чотири навчально-курсівих комбінати, 22 автомобільні школи та клуби Товариства сприяння обороні України, чотири приватних підприємства, п'ять підприємств, установ, організацій, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників для власних потреб.

В області спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості осіб із науковими ступенями, що може мати важливий вплив на покращення ситуації із розробкою інноваційної продукції чи її впровадження, а також на підготовку висококваліфікованих кадрів.

Торговельний потенціал. Однією з найважливіших галузей економіки України на сучасному етапі є торгівля. За останні роки зросли обсяги імпорту та експорту, торговельний баланс регіону має позитивне сальдо. Хмельниччина налагодила стосунки з партнерами 84 країн світу, перелік яких розширюється. Більше третини експорту – це живі тварини та продукція тваринництва, експортуються машини та устаткування, продукція харчової промисловості, сільськогосподарська продукція, вироби з паперу, будівельні матеріали. Основними статтями імпорту є транспортні засоби та запчастини до них, електротехнічне устаткування, телерадіоапаратура, мінеральні продукти, пластмаси та каучук.

У п'ятірку основних торговельних партнерів Хмельниччини увійшли Польща, Росія, Великобританія, Нідерланди та Молдова. Вартість експортованих товарів до Польщі становила 780 млн. грн., а це 22% від загальної грошової оцінки проданої за кордоном продукції. Традиційно західні сусіди найбільше купували подільський мед, кукурудзу, чорницю, кабелі та санітарно-технічні вироби. Росіяни купили у представників підприємства області товарів на 551 млн. грн., що становить 16% від загальної вартості експортованих товарів у поточному році (тут спостерігається зменшення реалізації на чверть порівняно з минулим роком).

До основних експортованих товарів належали трансформатори, полевошпатна сировина, плівка з пластмаси, котли сталеві та санітарно-технічні вироби.

У Хмельницькій області 75–80% матеріальних потреб населення задовольняє роздрібна торгівля, яка через сферу особистого споживання віддзеркалює рівень життя людей. За 2000–2014 рр. можна виділити два періоди спаду – 2009 та 2014 рр. У 2009 р. відбулося зменшення обсягу товарообігу у фактичних цінах на 7%. У 2014 р. товарообіг у порівнянних цінах скоротився, а показник товарообороту роздрібної торгівлі у фактичних цінах за рахунок інфляційного складника зріс на 16% до попереднього року та становив 22 550,6 млн. грн. У цілому за 2009–2014 рр. роздрібний товарообіг підприємств у фактичних цінах зріс майже в два рази – з 4 409,9 млн. грн. до 8 738,4 млн. грн. відповідно [8].

Через загострення соціального складника та зменшення купівельної спроможності населення області намітилася тенденція поступового зміщення попиту в бік більш дешевого цінового сегменту.

Аграрний потенціал. Ще одним вагомим складником потенціалу області є аграрний, який у рамках країни займає вагоме місце. У галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 56%, тваринництво – 44% [9].

Основу агропромислового комплексу області становлять 1 840 сільськогосподарських підприємств, понад 1 365 селянських фермерських господарств, 656 – підприємства харчової та переробної промисловості, з них понад 60 є провідними як в області, так і в Україні. Область має 1 568,4 тис. га сільськогосподарських угідь, із них 1 254,8 тис. га ріллі, 41,0 тис. га багаторічних насаджень, 134,6 тис. га сіножатей, 136,7 тис. га пасовищ. Сільськогосподарські підприємства залишаються провідними у вирощуванні таких культур, як зернові та технічні культури, де їх частка становить 75–80%, майже весь обсяг картоплі – 99%, овочів – 94%.

Тваринництво відіграє значну роль у розвитку агропромислового комплексу Хмельниччини. Станом на 01 січня 2016 р. по всіх категоріях господарств утримується 230,2 тис. голів великої рогатої худоби, з них 136,2 тис. голів корів, 341,8 тис. голів свиней, 26,8 тис. голів овець і кіз, 8,4 млн. голів птиці, у тому числі в сільгоспідприємствах – 73,5 тис. голів великої рогатої худоби, 28,3 тис. голів корів, 152,8 тис. голів свиней, 3,5 тис. голів овець, 6,1 млн. голів птиці. Молочним скотарством займаються 102 сільськогосподарських підприємства, м'ясним – 7, свинарством – 93, вівчарством – 21, птахівництвом – 13. За 2015 р. агроформуваннями області вироблено 152,4 тис. т молока, 1,5 млрд. штук яєць, реалізовано 42,3 тис. т м'яса. Порівняно з 2014 р. обсяг виробництва молока збільшено на 8,8%, м'яса – на 1%.

Сільське господарство області залишається найбільш стабільною галуззю і, незважаючи на загальну економічну кризу, продовжує утримувати свої позиції.

Інфраструктурний потенціал. Хмельницька область має добре розвинуту транспортну мережу. Важливе значення має її положення на транспортних шляхах, що зв'язують основні промислові райони України (столичний, Харківський, Придніпров'я, Донбас) і Росії, а також чорноморські порти із західноукраїнськими областями та країнами Центральної і Східної Європи. Система доріг усередині області є достатньо збалансованою і такою, що може забезпечити внутрішньообласну доступність усіх територій та населених пунктів. Проте стан доріг у цілому є незадовільним. Відсутність доріг I категорії підтверджує обмеженість транзитного потенціалу області. В області є два аеропорти.

Хмельницька область має потужний енергетичний потенціал, що забезпечує Хмельницька АЕС. Окрім того, область нарощує потенціал нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії (НВДЕ), який визначається кліматичними характеристиками, обсягами відходів виробництва та промислової переробки його продукції, кількістю споживачів енергії тощо [10]. На Хмельниччині за останні роки створений практичний досвід переходу з традиційних видів палива на альтернативне. Нині перспективи покращення енергоефективності та впровадження альтернативних джерел енергії пов'язані з активним залученням іноземних інвестицій, які в регіоні спрямовані на розвиток сонячної енергетики. Розвиток вітрової енергетики в області на даний час не має підтримки інвесторів, проте населення поступово починає використовувати вітрогенератори для забезпечення власних потреб. Найбільший потенціал у розвитку альтернативних джерел енергії Хмельницька область має за використання біогазу. Ці технології переважно реалізуються в умовах малих фермерських господарств та підприємств.

Рекреаційно-туристичний потенціал. Туристично-рекреаційні ресурси області становлять понад 270 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у тому числі державного значення, зокрема заповідного фонду: 39 заказників, у тому числі 15 – державного значення, 198 пам'яток природи, з них чотири – державного значення, Кам'янець-Подільський ботанічний сад, сім заповідних урочищ, 24 парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, у тому числі вісім – державного значення, одна пам'ятка ЮНЕСКО – дуга Струве, три з чотирьох об'єктів якої в Україні знаходяться у Хмельницькій області. Розвинена туристично-рекреаційна та курортна інфраструктура, яка має величезний потенціал для розбудови та розвитку: функціонують державний курорт «Сатанів» та курорт місцевого значення «Маків», готелі, санаторії, бази відпочинку, оздоровчі

табори для дітей та юнацтва, кемпінги, мотелі тощо. Найбільш активно в області працюють кластерні об'єднання у туристичні галузі, які формуються з урахуванням наявної інфраструктури та ефективного залучення туристично-рекреаційних ресурсів [11].

Інвестиційний потенціал. Внутрішні інвестиції є важливим джерелом економічного зростання регіону. У 2015 р. підприємствами області в розвиток економіки за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 6523,9 млн. грн. капітальних інвестицій, що в порівнянних цінах на 36,5% більше обсягу капітальних інвестицій за 2014 р. Найвагомішу частку з них (98,5% загального обсягу) становлять інвестиції в матеріальні активи, з яких у житлові будівлі – 44,3% усіх інвестицій, у машини, обладнання та інвентар – 26,7%.

За рахунок державного бюджету освоєно 1,8% капітальних інвестицій, за рахунок місцевих бюджетів – 6,7%. Найбільшу частку капітальних інвестицій освоєно підприємствами сільського, лісового та рибного господарства (23,3%), будівництва (23,1%), сфери адміністративного та допоміжного обслуговування (22,7%), промисловості (18,1%). Капітальні інвестиції у житлове будівництво становили 2892,1 млн. грн. (44,3% від загального обсягу).

Закордонні інвестиції в область надходять із 43 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 87% загального обсягу прямих інвестицій, належать: Нідерланди – 102,6 млн. доларів, Кіпр – 15,3 млн. доларів, Польща – 13,5 млн. доларів, Німеччина – 7,5 млн. доларів, Велика Британія – 5,7 млн. доларів [6].

Науково-технічний та інноваційний потенціал. У Хмельницькому регіоні реалізується низка важливих завдань зі стабілізації економіки і формування нового законодавчого поля, підвищення соціальних стандартів, підвищення конкурентної спроможності. Для підтримки інноваційної діяльності та покращення фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання в регіоні діють Програма розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2020 р. [12] та Програма соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2016 р. [13].

Отже, Хмельницька область має значний ресурсний потенціал, однак для підвищення рівня конкурентоспроможності регіону, активізації економічної діяльності, підвищення рівня добробуту населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів, необхідна раціональна регіональна політика, яка має реалізувати стратегічні цілі:

1. Запровадження постійної системи моніторингу, аналізу та оцінки екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) чинників впливу на регіональний розвиток.

2. Формування регіональної політики, що поширюється на всі регіони й адекватно реагує

на виклики екзогенних та ендегенних чинників, які стримують розвиток.

3. Запровадження механізму сильної та гнучкої координації всіх суб'єктів регіональної політики в процесі її формування та реалізації.

4. Створення чіткої функціональної структури центральних та місцевих органів виконавчої влади, спроможної забезпечити державне регулювання регіонального розвитку на всіх територіальних рівнях.

5. Підготовка кваліфікованих та професійних кадрів у відповідних центральних та місцевих органах виконавчої влади, які мають знання та навички щодо розроблення та реалізації проектів регіонального розвитку.

6. Забезпечення фінансової спроможності органів виконавчої влади, відповідальних за реалізацію державної регіональної політики.

7. Формування механізмів деконцентрації та децентралізації державних повноважень [14].

Суть цих змін полягає у переході від прямих короткострокових галузевих заходів впливу та реалізації інвестиційних проектів у конкретних регіонах для розв'язання проблем їх розвитку до системного і комплексного підходу до розвитку територій, відповідно до якого інструменти регіональної політики координують та інтегрують різні галузеві фінансові потоки і створюють умови конкурентного розвитку для всіх регіонів. Чітке розуміння асиметричної природи регіонального розвитку повинно спрямовувати регіональну політику на розв'язання проблем забезпечення рівних можливостей здійснення економічної діяльності для населення та бізнесу, а також рівного доступу населення до ключових соціальних, адміністративних та інших послуг, що забезпечують можливість самореалізації.

Висновки. Сприятливе географічне положення, значний потенціал земельних, водних, рекреаційних, мінерально-сировинних і трудових ресурсів області створюють усі можливості для економічного зростання, розвитку міжнародного співробітництва, торговельних зв'язків, залучення транзитних вантажів, покращення структурних пропорцій економіки.

Хмельницька область має достатній потенціал для досягнення високих результатів економічного розвитку. Для цього необхідно створити нові робочі місця, відновити перспективні виробництва, впроваджувати нові технології, підвищити конкурентоспроможність продукції. Перераховані заходи сприятимуть упровадженню інвестиційного клімату в регіоні.

Економіка Хмельницької області потребує довготривалих відносин зі стратегічним інвестором. Вигідне транспортно-географічне положення разом зі значними ресурсами в умовах ринкового реформування економіки України створюють потенційні можливості для залучення коштів іноземних інвесторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ресурсний потенціал регіону : [навч. посіб.] / М.К. Орлатий, С.А. Романюк, І.О. Дегтярьова [та ін.] ; за заг. ред. М.К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 724 с.
2. Безверхнюк Т.М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади : [монографія] / Т.М. Безверхнюк. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 320 с.
3. Потенціал регіонів: Хмельницька область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Khmelnysky/>.
4. Хмельницька область. Аналітичний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploads/2011/10/khmelnyskaobl-sea.pdf>.
5. Екологічний паспорт регіону. Хмельницька область. – Хмельницький, 2006. – С. 96.
6. Звіт про виконання програми соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.adm.km.ua/doc/doc37_zvi2014.pdf.
7. Звіт про виконання програми соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/ZvitPr2015.pdf>.
8. Мукомела-Михалець В.О. Тенденції розвитку роздрібної торгівлі Хмельницької області / В.О. Мукомела-Михалець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 2. – Т. 2. – С. 193–196.
9. Економіка регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ounb.km.ua/region/economic.php>.
10. Олейко В.М. Енергетичний потенціал НВДЕ областей України / В.М. Олейко, Н.Є. Стрельбіцька // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – 2011. – № 3(85). – С. 35–42.
11. Туристична та санаторно-курортна галузь області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.adm-km.gov.ua/?page_id=1562.
12. Програма розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwisl>.
13. Програма соціально-економічного розвитку Хмельницької області на 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.adm-km.gov.ua/wp-content/.../proekt_soc_ek2016.pdf.
14. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&>